

Minna Antila

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Kuuleminen 30.3.2020

HE 39/2021 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta saada lausua asiassa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 14.5.2021 asti.

Lain tarkoituksena olisi suojata väestöä vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavalta hyvin laajalle levinneeltä vaaralliselta tartuntataudilta rajoittamalla tilapäisesti ihmisten fyysisiä lähikontakteja ja siten pyrkiä estämään yleisvaarallisen covid-19-tartuntataudin leviäminen. Tarkoituksena on myös turvata terveydenhuollon kantokyky.

Henkilön liikkuminen ja oleskelu muualla kuin henkilön kotikunnassaan olevassa asuinpaikassa tai muussa siihen rinnastuvassa asuinpaikassa olisi kielletty niiden kuntien alueella, joilla kiello olisi välttämätön vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Kielto koskisi poistumista asuinpaikalla olevan kiinteistön suljetusta tai rajatusta pihapiiristä. Esityksen perustelujen mukaan muulla kotikunnassa olevaan asuinpaikkaan rinnastuvalla asuinpaikalla tarkoitettaisiin esim. asuinpaikkaa, joka on opiskelujen vuoksi toisella paikkakunnalla.

Esityksessä valtioneuvostolle annettaisiin oikeus säätää asetuksella niistä kunnista sekä niiden muodostamista alueista siltä osin kuin alueet muodostuvat useammasta kuin yhdestä kunnasta, joissa henkilöiden liikkumista ja oleskelua voitaisiin rajoittaa. Asetus voitaisiin antaa enintään 21 vuorokauden määräajaksi ja se olisi voimassa vain välttämättömän ajan. Asetusta voitaisiin jatkaa enintään 21 vuorokautta kerrallaan. Ehdotetussa laissa säädettäisiin em. alueiden määrittelyssä huomioon otettavista seikoista.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi asetuksella määrättyllä alueella liikkuvan velvollisuudesta käyttää suun ja nenän peittävää kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä. Maskia ei kuitenkaan

tarvitse käyttää, jos terveyteen liittyvät syyt sen estävät. Käyttöä edellytettäisiin vuonna 2007 tai sitä aiemmin syntyneiltä henkilöiltä. Kasvomaskin käyttövelvollisuus koskisi käytännössä yli 14-vuotiaita nuoria. Esityksen perustelujen mukaan se tarkoittaisi, että henkilön osallistuessa opetukseen, henkilön tulisi käyttää maskia. Esityksen mukaan ehdotetun lain noudattamista valvoo poliisi ja sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo asetuksessa säädettyä velvollisuutta käyttää kasvomaskia tai hengityssuojainta, määrätään rikesakko.

Kuntaliitto toteaa, että esityksen perusteella jää epäselväksi, onko oppilaalla ja opiskelijalla opetukseen ja koulutukseen osallistuessaan velvollisuus käyttää kasvomaskia koulun ja oppilaitoksen toiminnassa sisätiloissa ja kenen tehtävänä on maskivelvollisuuden valvonta. Koulutusta koskevan lainsäädännön lähtökohdaksi on, että koulutuksen järjestäjällä on vastuu turvallisesta oppimisympäristöstä. Puututaanko opetukseen osallistuvan oppilaan ja opiskelijan maskivelvollisuuden laiminlyöntiin koulutusta koskevan lainsäädännön tunnistamin ohjauksella ja kurinpitokeinoin vai onko toimivalta tilanteessa poliisiviranomaisella. Avoimeksi jää myös se, kenen vastuulla on maskivelvollisuuden valvonta kunnan järjestämien koulukuljetusten aikana. Sääntely edellyttää kaikilta osin selkeyttämistä.

Käytännössä haasteellisia olisivat myös tilanteet esim. yhtenäiskoulussa, joissa opetukseen osallistuu sekä oppilaita, joita maskivelvollisuus koskee, että oppilaita, jotka jäävät velvollisuuden ulkopuolelle.

Lisäksi Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että opetus on koulutusta koskevan lainsäädännön mukaan oppilaalle ja opiskelijalle maksutonta. Jos oppilaan ja opiskelijan maskivelvollisuus koskee myös opetuksen ja koulutuksen järjestäjän toimintaa, on esityksessä huomioitava tästä aiheutuvat kustannusvaikutukset.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi luettelo poikkeuksista liikkumisrajoitukseen tilanteissa, joissa liikkuminen olisi välttämätöntä. Esityksen mukaan liikkuminen olisi välttämätöntä mm. varhaiskasvatukseen osallistumisen, perusopetuslain mukaiseen opetukseen ja toimintaan osallistumisen, sekä mm. lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen tai näiden pääsy- ja valintakokeisiin osallistumisen sekä ylioppilastutkinnon kokeeseen osallistumisen vuoksi. Välttämättömyyskriteerin täyttyminen riippuisi esim. siitä, onko koulutus jonkin muun lain nojalla määrätty esim. suoritettavaksi etäopetuksena. Välttämättömyyskriteeri täytyisi, jos opetus järjestettäisiin lähiopetuksena. Vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen osalta esitys lähtee siitä, että opetus perustuu vapaaehtoisuuteen ja lähtökohtaisesti niitä opetetaan jo etäopetuksena, joten liikkumiseen kohdistuvia poikkeuksia ei olisi välttämätöntä ulottaa niihin.

Kuntaliitto toteaa, että esityksessä ja sen perusteluissa on otettu huomioon liikkumisrajoitusten vaikutuksia erityisesti varhaiskasvatus-, opetus- ja koulutuspalveluissa. Liikkumisrajoitusten vaikutuksia tulisi kuitenkin arvioida laajemmin myös suhteessa muihin sivistyksellisiin oikeuksiin. Kuntaliitto kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että ehdotetut liikkumisrajoitukset eivät poista kunnan järjestämisvelvollisuutta esimerkiksi yleisiin kirjastopalveluihin. Kunnan kirjasto on tärkeä julkinen tila, jossa asiakkaat voivat hoitaa esimerkiksi viranomaisasiointia verkossa ja etäyhteyksin. Liikkumisrajoitusten täydellinen ulottaminen kirjastopalveluihin on ongelmallista. Asialla voi olla merkitystä myös oppilaiden ja opiskelijoiden asemaan kirjastopalveluiden käyttäjinä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, hyvinvointi ja sivistys

Minna Antila
lakimies